แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

Guidelines for Organizing Learning in Dancing Activities for Lower Primary Students

เสาวรี ภูบาลชื่น[1]
Saowari Phubanchuen[1]

Received: 12 June 2021 **Revised**: 10 September 2021 **Accepted**: 22 September 2021

บทคัดย่อ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีความท้าทายและมีข้อจำกัดบางประการที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงทั้งหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนรู้ นักเรียนมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา นักเรียนบางคนสามารถเรียนรู้ได้ดีในทุกสภาวะแวดล้อม แต่บางคนจำเป็นต้องใช้หลากเทคนิคหลายวิธีเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์เดียวกัน บทความนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์สอนสาระนาฏศิลป์ ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการแบ่งปันประสบการณ์นี้จะช่วยพัฒนาและแสวงหาหนทางในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคเปลี่ยนผ่านได้

คำสำคัญ: นาฏศิลป์, ประถมศึกษา, การเรียนรู้

Abstract

Organizing learning in dancing activities for lower primary students has challenges and some limitations which teachers have to recognize in the curriculum, learning management, and learning assessment. Students have differences in their emotional, societal, and intellectual aspects. Some students can learn to be good within all learning environments. But some students need techniques and methods facilitating their learning. This article aims to present guidelines in learning organization, especially of dancing activities. The authors sincerely hope that by sharing this experience, they can provide a guideline for teachers who want to solve problems of a similar nature in order to further develop teaching to make the most of the students.

Keywords: Dance, primary education, learning

[1] อาจารย์ประจำ, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม)

[1] Lecturer, MahasaraKham University Demonstration School (Elementary), MahasaraKham University

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผู้สอนหลายท่านอาจจะพบปัญหาที่คล้ายคลึงกันในระหว่างการจัดกิจกรรม เช่น ความอดทนที่มีน้อยกว่าเด็กโต ไม่สามารถทำกิจกรรมซ้ำๆ นานๆ ได้ เมื่อปฏิบัติกิจกรรมที่มีขั้นตอนการฝึกฝนที่ซับซ้อนจะเกิดความท้อแท้ได้ง่าย และ ขาดความมั่นใจในตนเองเมื่อไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เหมือนเพื่อน บางครั้งสะสมกลายเป็นความรู้สึกเขินอายไม่กล้าแสดงออก โดยมากมักจะพบในกลุ่มนักเรียนชาย หรือนักเรียนกลุ่มอ่อน ดังนั้นผู้สอนอาจจะต้องมีความเข้าใจในข้อจำกัดของนักเรียนแต่ละคนแต่ละช่วงวัย มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมให้หลากหลาย เพิ่มเทคนิควิธีการสอนหรือนำรูปแบบการสอนใหม่ๆ เข้ามาช่วยในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของรายวิชา มาตรฐานตัวชี้วัดชั้นปี มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ นโยบายของผู้บริหารสถานศึกษา และปรัญญาการศึกษาของสถาบัน และจุดมุ่งหมายสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้นี้ก็เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และเรียนรู้อย่างมีความสุข ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์นั้น ควรทำความเข้าใจถึงความหมายและที่มาของวิชานาฏศิลป์เพื่อให้เข้าใจถึงธรรมชาติของวิชา เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของวิชานาฏศิลป์ เพื่อให้การถ่ายทอดเป็นไปอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมทั้งด้าน พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษา

นิยามของการเรียนรู้นาฏศิลป์

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏศิลป์ และองค์ประกอบอื่นๆ สำหรับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้เขียนขอหยิบยกประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์และวิวัฒนาการของนาฏศิลป์จากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้บันทึกไว้ในเอกสารตำรา เพื่อให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของศาสตร์และศิลป์ที่เป็นศิลปะประจำชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ครูบาอาจารย์ทางนาฏศิลป์ได้สืบทอดมาหลายชั่วอายุและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย

นักวิชาการตลอดจนศิลปินหรือแม้แต่บุคคลสำคัญของวงการนาฏศิลป์ได้เคยให้ความหมายไว้ค่อนข้างครอบคลุม แต่ก็ยังทิ้งทวนคำนิยามไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากหลักฐานใหม่ๆ เพื่อเติมเต็มและระบุกรอบให้ครบถ้วนสมบูรณ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้เขียนจะขอหยิบยกข้อมูลจากนักวิชาการตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความหมายไว้ในเอกสารตำรามาอธิบายไว้ดังนี้

คำว่า “นาฏศิลป์” เป็นคำสมาส แยกได้ 2 คำ คือ นาฏ และศิลป

“นาฏ” หมายถึง การฟ้อนรำหรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำ สันสกฤตใช้รูปศัพท์ว่า “นฤตย์” ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกันกับภาษามคธที่ใช้ว่า “นจฺจ” และ “นฤตฺย” เป็นชื่อเรียกอย่างหนึ่งของการรำบวงสรวงพระผู้เป็นเจ้าในเทวาลัย จังหวะและท่ารำเต็มไปด้วยท่าเคารพสักการะชีวประวัติของพระผู้เป็นเจ้า “นจฺจ” ยังมีความหมายครอบคลุมถึง การแสดงฟ้อนรำอื่นๆ ความหมายแบบไทยจะหมายรวมถึง การฟ้อนรำแบบพื้นเมืองของชาวบ้าน เช่น รำโทน รำวง ตลอดจนการแสดงระบำของนางรำ เช่น ระบำเดี่ยว ระบำคู่ ระบำชุด หรือระบำแบบเดิม(อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และ จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2525)

ธนิต อยู่โพธิ์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ได้กล่าวไว้ในหนังสือ นาฏยสังคีต ว่า “นาฏย” (ปัจจุบัน “ย” ถูกตัดออกไปเพื่อให้รัดกุม) ตามคัมภีร์อภิธานปฺปทีปิกาและสูจิ ท่านให้วิเคราะห์

ศัพท์ว่า “นฏสฺเสตนฺ ตินาฏยํ” ความหมายว่า ศิลปะของผู้ฟ้อนรำ เรียกว่า นาฏยและให้อรรถาธิบายว่า “นจฺจ์ วาทิตๆ คีตๆ อิติ อิทำ ตุริยติกำ นาฏยนาเมนุจฺจเต” แปลว่าการฟ้อนรำ การบรรเลง (ดนตรี) การขับร้อง หมวด 3 แห่งดุริยะนี้ เรียกโดยชื่อว่า นาฏย ซึ่งจะได้เห็นคำว่า นาฏะ หรือ นาฏยะนั้น ความจริงมีความหมายรวมเอาศิลปะไว้ทั้ง 3 อย่างคือ การฟ้อนรำ 1 การบรรเลงดนตรี 1 และการขับร้อง 1 หรือพูดอย่างง่ายๆ คำว่า “นาฏย” นั้นมีความหมายรวมทั้งฟ้อนรำ ขับร้อง และประโคมดนตรีด้วย ไม่ใช่มีความหมายแต่เฉพาะศิลปะแห่งการฟ้อนรำอย่างเดียวดังที่บางท่านเข้าใจ (อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และ จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2525) นาฏ หรือนาฏย อาจได้รับอิทธิพลทางด้านภาษาของภาษามคธ ซึ่งเป็นภาษาโบราณในสมัยพุทธกาล (ปัจจุบันอาจเป็นชาวอินเดีย บังกลาเทศ เนปาล) และสามารถตีความหมายแบบไทยได้ว่าคือการฟ้อนรำที่อาจมีการบรรเลงดนตรีประกอบและมีการขับร้องร่วมด้วย

มนุษย์ตั้งแต่อดีตพยายามเอาชนะธรรมชาติอยู่ตลอดเวลาโดยพยายามสร้างสิ่งที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีพ เช่น มนุษย์ไม่มีขนปกคลุมเพื่อป้องกันตนเองจากสภาพอากาศร้อนหรือหนาวจึงจำเป็นต้องอาศัยต้นไม้และถ้ำเป็นที่อยู่อาศัยแต่ก็ยังไม่เพียงพอสำหรับการป้องกันสัตว์ร้ายจึงเรียนรู้การสร้างที่อยู่อาศัยให้แข็งแรงถาวร ประณีตและดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ จึงนับว่าเป็นศิลปะขั้นแรกๆ เรียกว่า “สถาปัตยกรรม” และนาฏศิลป์ก็มีวิวัฒนาการมาจากการเอาชนะธรรมชาติเช่นเดียวกับศิลปะอื่นๆ กล่าวคือ

ขั้นแรก เมื่อมนุษย์เกิดอารมณ์อย่างใดก็จะแสดงอารมณ์นั้นออกมา เช่น ดีใจก็ตบมือหัวเราะ หรือเสียใจก็ร้องไห้ เป็นต้น

ขั้นที่สอง มนุษย์เจริญขึ้นรู้จักใช้กิริยาแทนคำพูด อย่างที่เรียกว่า “ภาษาใบ้” เช่นกวักมือเข้า หมายถึงเข้ามาหา โบกมือออก หมายถึงให้ออกไป เป็นต้น

ขั้นสุดท้าย พวกนักปราชญ์ดัดแปลงกิริยาเหล่านี้โดยประดิษฐ์เป็นท่าทางให้สวยงาม ใช้แทนคำพูด ใช้แทนความรื่นเริงสนุกสนาน โดยมีเกณฑ์ส่วนสัดงดงามตรึงตาตรึงใจ เปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นตามยุคตามสมัยความนิยม เช่น ประดิษฐ์ท่าร้องไห้เช็ดน้ำตาให้เป็นท่า “โอด” (เรียกตามนาฏยศัพท์) เป็นต้น การที่มนุษย์มีอารมณ์ต่างๆ เช่น ร่าเริง ก็ส่งเสียงแสดงอาการดีใจ ขยับมือขยับเท้าส่งเสียงสูงต่ำ เกิดอาการฮึกเหิมกระโดดโลดเต้นแสดงท่าทางต่างๆ ดังอาการดีใจของคนป่าก่อนทำการบูชายัญ คนป่าจะส่งเสียงกระโดดโลดเต้น อาการเหล่านี้ต่อมาก็ทำให้งดงามเรียบร้อยขึ้น จึงกลายเป็นท่านาฏศิลป์ได้

กระบวนการฟ้อนรำไทยและแบบแผนที่ได้รับจากอินเดียรวมทั้งตำนานการฟ้อนรำที่เราใช้เป็นแบบแผนนี้มี 2 อย่างคือ การฟ้อนรำของเราตั้งแต่ดึกดำบรรพ์เป็นกระบวนการฟ้อนรำของชาวพื้นเมือง เช่น ที่ชาวบ้านรำเล่นแม่ศรี และรำเพลงเกี่ยวข้าว และอีกอย่างคือกระบวนการรำที่ใช้ในพิธีตลอดจนถึงระบำและโขนละคร ซึ่งเชื่อกันว่าได้แบบอย่างมาจากอินเดีย ตามตำราฟ้อนรำที่เรียกว่า “นาฏยศาสตร์” ซึ่งพราหมณ์ชาวอินเดียที่เป็นครูอาจารย์ได้นำมาสอนในประเทศไทย ราวสมัยกรุงศรีอยุธยา ตำรา “นาฏยศาสตร์” เป็นตำราที่พระภรตมุนีแต่งขึ้นไว้ ด้วยเหตุที่นาฏศิลป์รวมเอาศิลปะไว้หลายอย่าง มีความดีความงามควรแก่การยกย่องสรรเสริญนักปราญ์ชาวดินเดียโบราณจึงยกย่อง”นาฏยศาสตร์”นี้เป็นพระเวทอันหนึ่งเสมอด้วยพระเวททั้ง 4 (จตุรเวท) เรียกว่าคนธรรพเวท หรือ นาฏเวท จึงรวมเป็น

1. ฤคเวท 2. ยชุรเวท 3. สามเวท 4. อาถรรพเวท 5. คนธรรพเวท (นาฏเวท)

คนไทยมีศิลปะแห่งการละเล่นหลายอย่างตกมาเป็นมรดกอันมีค่าประจำชาติไทยมาแต่โบราณนาฏศิลป์และการละเล่นที่จะมาปรากฏภายหลังเป็นมหรสพอันสำคัญนี้ ก็น่าจะได้แก่การละเล่นที่เรียกเป็นคำรวมๆ ว่า “ระบำรำเต้น” หรือไม่เช่นนั้นอาจแบ่งนาฏศิลป์ได้เป็น

1. ระบำรำฟ้อน ได้แก่ ระบำต่างๆ เช่น ระบำดาวดึงส์ ระบำกฤดาภินิหาร และระบำพรหมาสตร์ เป็นต้นและการรำของไทยเหนือซึ่งเรียกว่าฟ้อน ได้แก่ ฟ้อนแพน ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนม่านมุ้ยเชียงตา เชิ้งต่างๆ เป็นต้น

2. นาฏศิลป์ละคร ได้แก่ ศิลปะการแสดงการรำเป็นเรื่อง โดยนำเรื่องมาจากวรรณคดีประเภท “นาฏวรรณกรรม”และวรรณคดีเรื่องอื่นๆ

3. นาฏศิลป์โขน ได้แก่ ศิลปะการแสดงการเต้นเป็นเรื่องคือ โขน ซึ่งเป็นการแสดงที่ใช้การเต้นยกขาขึ้นลงประกอบท่าทางให้เข้าจังหวะ โขนเป็นนาฏกรรมชนิดหนึ่งของไทยที่ผู้แสดงสวมหัวมีผู้พากย์เจรจาให้ใช้ภาษานาฏศิลป์ ใช้ภาษานาฏศิลป์มากกว่าการแสดงชนิดอื่น โขนหรือ MASKED PLAY นี้ชาวต่างประเทศรู้จักและสนใจมาก เป็นนาฏกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2017 (อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และ จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2525)

ความสำคัญของนาฏศิลป์

นาฏศิลป์ไทยนั้นมีวัฒนาการมาจากการเอาชนะธรรมชาติเหมือนกับที่มาของศิลปะแขนงอื่นๆ นาฏยศัพท์ ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ เช่น โขนละคร ก็ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยนักปราชญ์โดยดัดแปลงมาจากกิริยาท่าทางของของมนุษย์ ขัดเกลาให้มีความประณีต สวยงามอ่อนช้อยมีเกณฑ์ส่วนสัดงดงามตรึงตาตรึงใจดังปรากฏเป็นเอกลักษณ์อย่างปัจจุบัน และกว่าที่นาฏศิลป์ไทยจะตกผลึกเป็นนาฏศิลป์ที่งดงามวิจิตรบรรจง จนสามารถโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดเกิดอารณ์คล้อยตามดังมีมนต์คลังนี้ก็ต้องใช้เวลาในการสั่งสมสืบสานพัฒนาต่อยอดมาหลายชั่วอายุคน กระบวนการฟ้อนรำและตำนานการฟ้อนรำที่เป็นแบบแผนของนาฏศิลป์ไทยมาจาก 2 แหล่งที่มาคือ จากการฟ้อนรำที่เป็นดั้งเดิมของเราตั้งแต่ดึกดำบรรพ์คือกระบวนการฟ้อนรำของชาวพื้นเมือง ส่วนอีกแหล่งที่มาคือจากการได้รับอารยธรรมจากอินเดีย โดยเฉพาะการแสดงโขนซึ่งเชื่อกันว่าได้แบบอย่างตามตำราฟ้อนรำซึ่งพรหมณ์ชาวอินเดียที่เป็นครูอาจารย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้นำเขามาสอนในประเทศไทย คือตำรา “นาฏยศาสตร์”ที่แต่งขึ้นโดยพระภรตมุนีและตำรา”นาฏยศาสตร์”นี้นักปราญ์ชาวอินเดียโบราณได้ยกย่องสรรเสริญให้มีความสำคัญเสมอเท่าตำราพระเวททั้ง4 (จตุรเวท) เรียกว่าคนธรรพเวท (นาฏเวท) เหตุเพราะนาฏศิลป์รวมเอาศิลปะไว้หลายอย่าง มีความดีความงามควรแก่การยกย่องสรรเสริญ

เรณู โกศินานนท์ (2545: 6) ได้อธิบายถึงความสำคัญของนาฏศิลป์(การฟ้อนรำไทย) ไว้ว่าการฟ้อนรำของไทยเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความเป็นไทยในตัวเองเป็นอย่างยิ่ง จริงเราได้แบบอย่างมาจากนาฏศิลป์อินเดีย แต่เราก็ได้ดัดแปลงให้เข้ากับรสนิยมของคนไทยจึงกลายเป็นศิลปะประจำชาติไม่ซ้ำหรือไม่เหมือนของชาติอื่น นับได้ว่าเป็นสมบัติอันเป็นวัฒนธรรมของชาติ ที่น่าภูมิใจอย่างยิ่ง นาฏศิลป์ด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. ท่ารำอ่อนช้อย งดงาม และแสดงอารมณ์ตามลักษณะที่แท้จริงของคนไทย มีความหมายอย่างกว้างขวาง

2. จะต้องมีดนตรีประกอบ ดนตรีนี้จะแทรกอารมณ์หรือรำกับเพลงที่มีแต่ทำนองก็ได้หรือมีเนื้อร้องให้ท่าไปตามเนื้อร้องนั้น

3. คำร้องหรือเนื้อร้องจะต้องเป็นคำประพันธ์ส่วนบทจะเป็นกลอนแปด ซึ่งจะนำไปร้องกับเพลงชั้นเดียว หรือสองชั้นได้ทุกเพลง คำร้องนี้ทำให้ผู้สอนหรือผู้รำกำหนดท่าไป ตามเนื้อร้อง

4. เครื่องแต่งกายละครไทย ซึ่งผิดแผกกับเครื่องแต่งกายของชาติอื่น มีแบบอย่าง เป็นของตนเองโดยเฉพาะ การแต่งกายของไทยจะคล้ายคลึงของเขมร ก็เพราะเขมรได้แบบอย่างจากไทย

บังอร อนุเมธางกูร (2542: 81-82) ได้อธิบายถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ไว้ หลายประการ คือ

1. เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่นำประโยชน์ในชีวิตประจำวัน คือ ช่วยผ่อน คลายความตึงเครียด บำบัดโรคภัยไข้เจ็บ

2. เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของชาติแต่ละชาติ โดยใช้ท่าทาง ท่ารำร้อง จังหวะ ให้เห็นนิสัยและความเป็นอยู่ของมนุษย์

3. เป็นการถ่ายทอดความรู้สึก นึกคิด ซึ่งแสดงให้เห็นอารมณ์โกรธ รัก ยินดี ยกย่อง เกลียด ฯลฯ

สดใส พันธุมโกมล (2546: 2-3) ได้อธิบายถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ไว้ว่า คุณค่าการนำนาฏศิลป์หรือศิลปะการละคร มาใช้ในการศึกษาว่า ถ้าทำได้ถูกต้องก็จะเกิดประโยชน์ เป็นอย่างมาก สำหรับเยาวชน ซึ่งอยู่ในวัยที่จะพัฒนาความคิดอ่าน รสนิยม จิตใจและความรู้สึก ความสามารถในด้านต่าง ๆ การอ่านบทละคร ถ้าอ่านให้เข้าใจลึกซึ้ง ผู้อ่านจะต้องขวนขวายหา ความรู้ความเข้าใจในด้านประวัติศาสตร์ปรัชญา สังคม ภาษา และวรรณคดีการทำงานร่วมกัน เพื่อจัดแสดงละครที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะและวรรณกรรม นอกจากจะช่วยส่งเสริมความรู้ความ ชำนาญในด้านวิชาการแล้วยังช่วยฝึกหัดเยาวชนในด้านความรับผิดชอบ และความสามัคคี

สุมิตร เทพวงษ์ (2541: 2) ได้อธิบายความสำคัญของนาฏศิลป์ไว้ดังนี้

1. นาฏศิลป์แสดงความเป็นอารยประเทศ บ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรืองดีก็ด้วย ประชาชนมีความเข้าใจศิลปะ เพราะศิลปะมีค่าเป็นเครื่องโน้มน้าวอารมณ์โดยเฉพาะศิลปะการละคร นี้เป็นสิ่งสำคัญสามารถกล่อมเกลาจิตใจ โน้มน้าวไปในทิศทางที่ดีย้อมอารมณ์ให้แช่มชื้น ผ่องใส ในทางนำให้คิดและให้กำลังใจในทางที่จะสร้างความเจริญ รุ่งเรืองให้แก่บ้านเมืองสืบไป

2. นาฏศิลป์เป็นแหล่งรวมศิลปะ คือ รวมเอาศิลปะประเภทอื่นๆ มาเกี่ยวเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกัน เช่น ศิลปะการเขียน การก่อสร้าง การออกแบบเครื่องแต่งกาย ตลอดจน วรรณคดีศิลปะแต่ละประเภท ได้จัดทำกันด้วยความประณีต สุขุม ทั้งนี้ก็เนื่องจาก ศิลปะเป็นส่วน สำคัญส่วนหนึ่งของชาติมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ต้องมีศิลปะของตนไว้ประจำชาตินับแต่โบราณมาจนถึงทุกวันนี้ รวมความว่านาฏศิลป์มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกันทั้งสิ้น สร้างความเป็นแก่นสาร ให้แก่บ้านเมืองด้วยกันทั้งสิ้น

นาฏศิลป์ช่วยให้ผู้รับชมเกิดความบันเทิงรื่นเริงใจ ช่วยกล่อมเกลาอารมณ์จิตใจของมนุษย์ให้เบิกบาน ผ่อนคลายความตึงเครียด การแสดงนาฏศิลป์ประเภทละครช่วยสะท้อนอารมณ์ รัก โลภ โกรธ หลงของมนุษย์ แฝงแง่คิดให้ได้พิจารณาตนเองถึงการปฏิบัติดีปฏิบัติชั่วว่าส่งผลอย่างไรกับผู้กระทำ ผู้ที่เข้าใจอย่างซาบซึ้งจะเรียนรู้ในการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ที่มุ่งมั่นศึกษางานประพันธ์ประเภทละครจะมิได้แค่ความบันเทิงรื่นเริงใจเท่านั้นแต่จะได้เรียนรู้ถึงด้านประวัติศาสตร์ปรัชญา สังคม ภาษา และวรรณคดีอีกด้วย อย่างที่ทราบกันแล้วว่านาฏศิลป์เป็นแหล่ง

ร่วมของศิลปะหลายแขนง ที่ล้วนแล้วแต่แต่ทรงคุณค่าและถูกสืบทอดมาหลายชั่วอายุคนจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ถึงแม้จะเกิดการหลั่งไหล่ทางวัฒนธรรมบ้าง แต่ด้วยอุปนิสัยของคนไทยก็สามารถดัดแปลงให้เข้ากับอุปนิสัยและรสนิยมของคนไทยจนตกผลึกกลายเป็นศิลปะประจำชาติที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้นาฏศิลป์ ระดับประถมศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะประกอบด้วย 3 สาระการเรียน คือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ กลุ่มสาระนี้มุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ กิจกรรมทางนาฏศิลป์ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ด้วยเหตุผลดังกล่าววิชานาฏศิลป์จึงถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรสาระศิลปะ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจน โดยมุ่งให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ สามารถแสดงท่าทางประกอบจังหวะเพลงตามรูปแบบนาฏศิลป์ มีมารยาทในการชมการแสดง รู้หน้าที่ของผู้แสดงและผู้ชม รู้ประโยชน์ของการแสดงนาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงที่เหมาะสมกับวัย สามารถบอกลักษณะเด่น และเอกลักษณ์ของการแสดงนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนความสำคัญของการแสดง การที่นักเรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจได้ดีนั้น ผู้สอนต้องพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เอื้อและสอดคล้อง ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ชวลิต ชูกำแพง, 2550: 39-40)

มาตรฐานการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ได้ระบุมาตรฐานไว้ในแต่ละช่วงชั้นปี เช่น มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน มาตรฐาน 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ สามารถแสดงท่าทางประกอบจังหวะเพลง ตามรูปแบบนาฏศิลป์ มีมารยาทในการชมการแสดง รู้หน้าที่ของผู้แสดงและผู้ชม รู้ประโยชน์ของการแสดงนาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงที่เหมาะสมกับวัย รู้และเข้าใจการละเล่นของเด็กไทยนาฏศิลป์ท้องถิ่น ชื่นชอบและภาคภูมิใจในการละเล่นพื้นบ้าน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่พบเห็นในการละเล่นพื้นบ้านกับการดำรงชีวิตของคนไทยบอกลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนความสำคัญของการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้

สาระและมาตรฐานการเรียนนี้กำหนดขึ้นตามนโยบายการศึกษาของชาติ ระบุกรอบให้ผู้สอนได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน ทำให้ครูทราบว่า นักเรียนควรได้เรียนรู้เรื่องใด มีจุดประสงค์ใด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะ

ต้องศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถกำหนดเนื้อหาหรือออกแบบกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม และการใช้เทคนิคหรือรูปแบบการสอนใหม่ๆ ในขั้นกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ และสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และเหมาะสมกับช่วงวัย

กระบวนการเรียนการสอนนาฏศิลป์

ก่อนที่จะเริ่มเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ (แผนการสอน) การศึกษาเรื่องกระบวนเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นจากเอกสารตำรา งานวิจัย หรือแม้แต่การศึกษาจากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ยิ่งเราได้คำแนะนำหรือรู้จักเทคนิคใหม่ๆ มากเท่าไหร่ ยิ่งร่นระยะเวลาในการลองผิดลองถูกในการจัดการเรียนรู้ได้มากขึ้น การที่เรารู้มากมีเทคนิคหลากหลาย เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนและเข้าใจจิตวิทยาในการสอน จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการสอนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

อมรา กลำเจริญ (2535: 49-50) ได้ระบุถึง เอกลักษณ์ของวิชานี้เป็นวิชาทักษะ ฝึกผู้เรียนให้มีนิสัยในการฝึกตนเองและรู้จักแก้ไขเมื่อมีการฝึกผิดวิธีดังนั้น ในการวางรากฐานของการสอนวิชานี้ไม่ใช่เป็นการง่ายนัก ผู้สอนจะต้องรู้จักพลิกแพลงเลือก วิธีสอนและใช้วิธีการเฉพาะตน ในการถ่ายทอดความรู้เพื่อสร้างความนิยม ความรักในวิชาการ และเกิดสุนทรียะกับตัวของผู้เรียน ฉะนั้นการเตรียมการสอนของครูควรจะมีขั้นตอนตามลำดับขั้น ไว้ดังนี้

1. ดนตรีนาฏศิลป์ประกอบด้วยกิจกรรมใหญ่ 4 กลุ่ม คือ กิจกรรมเน้นจังหวะกิจกรรมการร้องเพลง กิจกรรมการฟังและกิจกรรมนาฏศิลป์ จากที่ผู้เขียนพบ ผู้สอนบางคนสอนทุกกลุ่ม บางคนก็แยกสอนทีละกลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอน เพื่อความถูกต้องและ เหมาะสม กิจกรรมทั้ง 4 กลุ่มนี้ควรจะสอนไปพร้อมๆ กัน เช่น เมื่อจะสอนเพลงเด็กควรจะรู้ตั้งแต่ การจับจังหวะร้องเพลงตามจังหวะได้ สามารถแยกชนิดของเพลงได้และใช้ท่าทางประกอบเพลงได้ไม่ควรแยกสอนทีละกลุ่ม ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความสนุกสนานในบทเรียนเท่าที่ควร แต่จะเน้นกิจกรรมใดมากหรือน้อยกว่ากันให้พิจารณาจากแผนการเรียนรู้นั้นๆ

2. การสอนดนตรีนาฏศิลป์ควรเป็นรูปแบบของการสาธิตก่อนเป็นส่วนมาก ในขณะเดียวกันผู้สอนอาจใช้วิธีการสอนแบบอื่นๆ เข้าผสมผสานในบางครั้ง เช่น การอภิปราย การใช้บทบาทสมมุติหรือแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

3. มีลำดับขั้นตอนในการสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในกิจกรรมทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและการฝึกภาคปฏิบัติควบคู่กัน

4. การเรียนการสอน ผู้สอนควรหาสื่อการเรียนมาใช้ประกอบการสอน เช่น รูปภาพ เทปเพลง ชุดการสอน วิทยากร บัตรคำและเครื่องประกอบจังหวะที่ควรใช้คือ ไม้เคาะจังหวะ ฉิ่ง เป็นต้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550: 66–68) ได้ระบุถึงวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะ ดังนี้ การที่บุคคลสามารถที่จะเรียนรู้ในการทำสิ่งต่างๆ นอกจากจะต้องอาศัยสติปัญญา ความคิด ความรู้ความเข้าใจและเจตคติแล้ว ยังต้องอาศัยทักษะในการทำงาน ทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้การทำงานคล่องแคล่ว มีประสิทธิภาพลักษณะการกระทำที่แสดงถึงการมีทักษะ จะต้องประกอบด้วยทักษะ 2 ประการ คือ

1. ความแม่นยำและความรวดเร็วในการกระทำ (Accuracy and Speed)

2. ความสอดคล้องผสมผสานกัน (Co-Ordination) จึงกล่าวได้ว่า ผู้ที่เกิดทักษะในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมกระทำสิ่งนั้นได้อย่างชำนาญ ถูกต้องคล่องแคล่ว และแล้วเสร็จได้ด้วยดี

ขั้นตอนการเกิดทักษะ

ผู้เรียนจะเกิดทักษะขึ้นได้จะต้องมีการปฏิบัติใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเรียนรู้เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติไปกับผู้สอน โดยผู้สอนอธิบายประกอบ

2. ขั้นปฏิบัติเอง เป็นขั้นที่ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเอง เพื่อให้เกิดความแม่นยำ ต้องพยายามไม่ให้เกิดความผิดพลาด

3. ขั้นหาความชำนาญ เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือฝึกบ่อยๆ ในลักษณะต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ชำนาญยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ ทั้ง 3 ขั้นตอนนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกัน ผู้สอนจึงควรได้นำหลักการนี้ไปใช้ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในสิ่งที่เรียน

ขั้นตอนการสอนให้เกิดทักษะ

ดีเชคโก (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2550: 62) ได้เสนอขั้นตอนการสอนทักษะไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. วิเคราะห์ทักษะที่จะสอน

2. ประเมินความสามารถเบื้องต้นของผู้เรียน

3. จัดขั้นตอนการฝึกให้เป็นไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปยาก

4. สาธิตและอธิบายแนะนำ

5. จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

ข้อควรคำนึงถึงในการสอนทักษะ ในการสอนทักษะจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

1. สถานการณ์ในการฝึก ถ้าใช้สถานการณ์ที่เป็นจริงได้ก็ควรใช้สถานการณ์จริง แต่ถ้าจำเป็นต้องใช้สถานการณ์จำลองในการฝึกทักษะบางอย่าง ควรสร้างสถานการณ์ให้เหมือนสถานการณ์จริงอย่างที่สุด

2. ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกฝนในสถานการณ์หลายๆ แบบ เป็นการเพิ่มพูน ความแม่นยำ คล่องแคล่ว ในการฝึกทักษะนั้น

3. การสาธิตให้ดูก่อน หรือการให้เห็นขั้นตอนการปฏิบัติจากภาพยนตร์เป็นการประหยัดเวลา และไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดให้ผู้เรียนลงมือฝึกหัดทันทีหลังจากที่ได้ดูการสาธิตแล้ว การสาธิตจะเสียเวลาเปล่า ถ้าไม่มีโอกาสได้ฝึกทดลองทำ

4. ผู้ฝึกทักษะต้องได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงพัฒนาทักษะนั้นๆ ถึงแม้ว่า ผู้เรียนจะสามารถสังเกตผลที่เกิดขึ้นด้วยตนเองก็ตาม การตักเตือนชี้แนะให้เห็นข้อบกพร่อง และแนวปฏิบัติที่ดียังมีความจำเป็นมากเพราะผู้เรียนอาจประเมินผลการปฏิบัติของตนผิดพลาด

5. การให้คำแนะนำในขณะฝึกหัด ผู้สอนต้องใจเย็น ไม่วิจารณ์ไม่ดุด่า ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความตึงเครียด หวาดกลัว ควรยั่วยุให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะลองสร้างบรรยากาศให้เป็นบรรยากาศที่สบายใจ

6. ต้องคำนึงถึงช่วงเวลาฝึก การเรียนทักษะต้องฝึกให้เหมาะกับเวลา ต้องมีการเว้นช่วงเวลา ถ้าฝึกหัดแบบต่อเนื่องอาจเมื่อยล้า หรือทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้จากที่กล่าวมาทั้งหมดอาจสรุปได้ว่า ทักษะเกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติในหลักของการปฏิบัตินั้น การปฏิบัติแบบแบ่งระยะเวลาปฏิบัติให้มีเวลาหยุดพักเป็นช่วงๆ จะก่อให้เกิดผลดีกว่าการปฏิบัติไม่มีการพัก และการรู้ผลของการปฏิบัติจะส่งผลให้เกิดทักษะได้ดีการปฏิบัติตามขั้นตอนจากการสังเกต การสาธิต หรือการ

ชมภาพยนตร์ จะเป็นการประหยัดเวลาได้ดีกว่าการฟังคำอธิบายแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นในการสอนทักษะจึงต้องเน้น การลงมือฝึกปฏิบัติอย่างมีหลักการเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สรุปไว้ว่า ขั้นการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ควรมีขั้นตอน ดังนี้

1. ฝึกเคลื่อนไหวร่างกายเข้าจังหวะที่เกี่ยวข้องกับการฝึกนาฏศิลป์ให้คล่อง

2. ฝึกลักษณะการร่ายรำเบื้องต้นทีละท่าพร้อมทั้งไปประกอบเพลงง่ายๆ

3. ฝึกใช้ภาษาท่าแสดงความหมาย ความรู้สึกและบุคลิกภาพ

4. ฝึกการรำประเภทเพลงง่ายๆ สั้นๆ ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

5. ฝึกรำเป็นชุดการแสดงง่ายๆ สั้นๆ เช่น รำวง รำเพลงปลุกใจ

ทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอน ได้แก่

1. ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย

2. ศึกษาหาความรู้และแนวทางปฏิบัติ

3. ฝึกปฏิบัติกิจกรรม

4. แสดงผลการฝึกปฏิบัติกิจกรรม

5. ประเมินผลการปฏิบัติงาน

6. ปรับปรุงทักษะความสามารถให้ดีขึ้น

7. เผยแพร่ผลงานและความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์

8. ภาคภูมิใจและแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ

9. ชื่นชมและภาคภูมิใจ เกิดค่านิยมไทย เจตคติและมีบุคลิกภาพที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สรุปไว้ว่า กิจกรรมนาฏศิลป์มีจุดเน้นของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมในด้านลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพของผู้เรียนเป็นการพัฒนาค่านิยม ส่งเสริมการแสดงออกของทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของผู้เรียนมากกว่าการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนิชำนาญ ในสาขาของนาฏศิลป์นั้น ผู้สอนจึงควรยึดจุดประสงค์ของหลักสูตร และนำเอาทฤษฎีหลักการของนาฏศิลป์ไปประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดค่านิยม เจตคติต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติส่งเสริมความถนัด และความสามารถ ในแต่ละบุคคล ซึ่งหลักสูตรสาระนาฏศิลป์ได้ตั้งจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีบุคลิกภาพ และ เจตคติที่ดีในการอยู่ในสังคม ดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพ ดนตรีนาฏศิลป์ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกได้อย่างเสรี การปฏิบัติตนเองเช่นนี้อย่างสม่ำเสมอย่อมนำมาซึ่งบุคลิกภาพของผู้นำและการเป็นผู้มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ย่อมทำให้เกิดกิริยาท่าทาง เป็นที่น่านิยม รักใคร่ของคนทั่วไปด้วย

2. ด้านอารมณ์การแสดงออกด้วยการร้องรำทำเพลงอย่างมีวินัยและขอบเขต พอสมควรและปฏิบัติโดยสม่ำเสมอจะช่วยให้นักเรียนร่าเริงเปิดเผย บางครั้งสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้โดยการปฏิบัติกิจกรรม การควบคุมจังหวะท่าทางการใช้เสียงให้เหมาะสมตามวัยของนักเรียน

3. ด้านสังคมการแสดงออกร่วมกับผู้อื่น ในกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ย่อมจะฝึกให้นักเรียนรู้ว่า เมื่อไรจึงจะเป็นผู้นำกลุ่ม และเมื่อไรควรจะเป็นผู้ตาม ควรทำตนอย่างไรจึงจะสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดีและรู้จักยอมรับความสามารถของ

ผู้อื่น ยอมละทิ้งความเห็นแก่ตัว เพราะกิจกรรมนาฏศิลป์เป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมได้

4. ด้านเจตคติการเรียนกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์จะสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจ ในศิลปวัฒนธรรมของไทย มีทัศนคติที่ดี มีความภาคภูมิใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ

กระบวนการจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ สรุปได้ว่า วิชานาฏศิลป์เป็นวิชาที่เน้นทักษะการปฏิบัติและจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนเมื่อได้ลงมือปฏิบัติ กระบวนการฝึกปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ครูควรเริ่มจากการวิเคราะห์ทักษะเนื้อหาที่จะสอน และประเมินความสามารถเบื้องต้นของผู้เรียนก่อน แล้วจัดลำดับขั้นตอนการฝึกฝนจากง่ายไปยาก จากองค์ประกอบเล็กๆ ไปสู่องค์รวมใหญ่ ในระดับประถมอาจเป็นเพลงรำวงหรือเพลงปลุกใจสั้นๆ ระหว่างการฝึกควรเว้นระยะเวลาให้มีการพัก เพื่อไม่ให้เกิดความเหนื่อยล้าจนกลายเป็นความเบื่อหน่ายได้ ครูควรคอยให้คำแนะนำและแก้ไขบกพร่อง คำพูดในลักษณะยั่วยุให้เกิดความพยายาม หรือชมเชยให้กำลังใจของครูเปรียบเสมือนยาชูกำลังให้นักเรียนมีแรงทำกิจกรรมอย่างมีความสุข หากใช้คำพูดดุด่าว่ากล่าวจะได้ผลตรงข้ามกับที่ครูปรารถนา ซ้ำยังส่งผลต่อสภาพจิตใจของนักเรียนให้รู้สึกอับอาย ขาดความกล้าแสดงออก จนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรายวิชา ครูควรเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลๆ ไม่ควรคาดหวังว่าทุกคนจะต้องมีความชำนิชำชาญเหมือนกันแต่ควรส่งเสริมความสามารถความถนัดเฉพาะบุคลคล และเข้าใจถึงจุดประสงค์ของรายวิชา ผู้สอนอาจใช้การสอนแบบสาธิตหรือใช้เป็นสื่อวิดีโอเพื่อให้การถ่ายทอดรวดเร็วถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ครูต้องรู้จักพลิกแพลงเลือกวิธีสอนและนำเทคนิคใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการถ่ายทอด การที่ผู้เรียนจะเกิดค่านิยม มีเจตคติ ทัศนคติที่ดีต่อรายวิชา จนเกิดเป็นสุนทรียภาพสามารถมองเห็นความงามของศิลปะได้จะต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนจากผู้สอน การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย สนุกสนาน กล้าคิด กล้าแสดงออก จนพัฒนาต่อยอดไปถึงทักษะการคิดสร้างสรรค์ เมื่อผู้เรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ย่อมได้รับการยอมรับการชื่นชม เกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจและเห็นคุณค่าในตนเองส่งผลให้เห็นคุณค่าและเกิดค่านิยมที่ดีต่อรายวิชา ซึ่งนับเป็นบันไดสำคัญในการอนุรักษ์สืบทอดศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน (2553) กิจกรรมการเรียนรู้หมายถึง การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะทำผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเรียนรู้ไว้หลายประการดังนี้

1. กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ

3. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย

4. กิจกรรมช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ

5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6. กิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหว

7. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้สึกสนุกสนาน

8. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล

9. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวาง

10. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียน

11. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ

12. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี

13. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักทำงานเป็นหมู่

14. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน

15. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง ความงามในเรื่องต่างๆ

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน

2. เพื่อสนองความสนใจ ความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล

3. เพื่อสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ให้เพลิดเพลินสนุกสนาน

4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน กล้าคิด กล้าแสดงออก

5. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิดทักษะกระบวนการ ให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมรอบด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมความถนัด ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าแสดงออก คิดได้ ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน

การประเมินการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดระดับของการดำเนินงานไว้เป็น 4 ระดับคือ การวัดและประเมินระดับชั้นเรียน การวัดประเมินระดับสถานศึกษา การวัดประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา การวัดและประเมินระดับชาติ ระดับที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สอนมากที่สุด และเป็นหัวใจของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดข้อมูลสำคัญในการสะท้อนผลการดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ต้นสังกัด ส่วนกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดข้อมูลสำคัญในการสะท้อนผลและสภาพความสำเร็จเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ส่งผลให้การวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนระยะต่อไปไม่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าสอดคล้องกับสภาพปัญหา และมีความเหมาะสมกับระดับความสำเร็จของการพัฒนาผู้เรียนในระยะที่ผ่านมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557: 85-86)

สิ่งที่ผู้สอนต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ(1) ผลการเรียนรู้ใน8กลุ่มสาระการเรียนรู้ (2) ผลการเรียนรู้ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน (3)ผลการเรียนรู้ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างน้อย 8 ประการและ(4) ผลการเรียนรู้ที่เกิดจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 4 ประการ ดังกล่าวข้างต้น มีที่มาจากองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยทั้ง 3 ด้าน มีลักษณะสำคัญที่สามารถนำมาอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. ผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

ผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย หมายถึง ข้อมูล สารสนเทศ หลักฐานต่างๆ ที่แสดงถึงความสามารถด้านสติปัญญา 6 ด้าน คือ ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการคิดสร้างสรรค์ โดยพฤติกรรมที่สะท้อนว่าผู้เรียนเกิดดการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การบอกเล่า อธิบายหรือเขียนแสดงความคิดรวบยอดโดยการตอบคำถาม เขียนแผนภูมิ แผนภาพ นำเสนอแนวคิดขั้นตอนในการแก้ปัญหาการจัดการ การออกแบบประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นต้น

2. ผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย

ผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย หมายถึงข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนความสามารถด้านการเรียนรู้ในการจัดการอารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และเจตคติ โดยพฤติกรรมที่สะท้อนว่าผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย คือ ผู้เรียนมีการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมตามบรรทัดฐานของสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และมีค่านิยมพื้นฐานที่ได้รับการปลูกฝัง โดยแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างน้อย 8 ประการตามที่หลักสูตรกำหนด

3. ผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

ผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย หมายถึงข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงทักษะการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกายซึ่งเกิดจากการประสานงานขอองสมองและกล้ามเนื้อที่ใช้งานอย่างคล่องแคล่วประสานสัมพันธ์กัน

ผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริงที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเจริญเติบโตในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียน ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ครูต้องแสวงหาหรือคิดค้นเทคนิควิธีการ และเครื่องมือต่างๆ เพื่อใช้วัดและประเมินผลโดยคำนึงถึงความสอดคล้องและเหมาะสม เพื่อให้ได้ผลการวัดและประเมินที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูได้อย่างแท้จริงและการประเมินผลการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรเป็นภารกิจของผู้สอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557: 97)

จากการศึกษาแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่จัดทำขึ้นโดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ทราบว่าผู้สอนมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรการศึกษาเป็นต้นแบบ รวมทั้งการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ก็ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรเช่นเดียวกันเพื่อให้ทราบผลการจัดการเรียนรู้ว่ามีคุณภาพเพียงใด และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย มากน้อยเพียงใดซึ่งผลการวัดที่ได้จะนำมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนต่อไป

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีพฤติกรรมด้านจิต พิสัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ชื่นชมเห็น

คุณค่าของทัศนศิลป์ดนตรีนาฏศิลป์เครื่องมือที่ใช้วัดผู้เรียน ควรวัดครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือทั้งด้านความรู้(พุทธิพิสัย) ด้านทักษะกระบวนการ (ทักษะพิสัย) และ ด้านคุณธรรมจริยธรรมค่านิยม (จิตพิสัย) การวัดจึงควรมีเกณฑ์การวัดอย่างชัดเจน ครอบคลุม นอกเหนือจากแบบทดสอบ เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินตนเองของผู้เรียน แบบประเมิน ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนได้ปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการ เรียนรู้อย่างรอบด้านที่สามารถประเมินพัฒนาการด้านวุฒิภาวะ อารมณ์ สังคม และสุนทรียะ ตลอดจน ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และทราบแนวทางการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการวัดและการประเมิน ที่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่เป็นสากลมากขึ้น แน่นอนว่าการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เราสามารถเขียนให้สอดคล้องตามหลักวิชาการได้ไม่ยากนัก แต่สิ่งที่ผู้สอนเกือบทุกท่านน่าจะพบปัญหาที่ใกล้เคียงกันคือ ถึงเวลาสอนจริงจะมีปัญหาที่เราไม่สามารถควบคุมได้ที่เกิดขึ้นระหว่างที่สอนแม้จะอยู่ในระดับชั้นเดียวกัน เนื่องด้วยสภาพอารมณ์ สังคมและสติปัญญาของเด็กที่แตกต่างกัน ครูจะต้องมีไหวพริบแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งต่อไปนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ป.1-ป.3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ซึ่งเป็นการนำสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในคาบเรียน ที่อยู่เหนือการควบคุมและไม่ได้อยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ผู้สอนได้นำเทคนิคต่างๆ เข้ามาสอดแทรกเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาเล็กๆ น้อยที่เกิดขึ้นโดยยังคงสามารถจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้ และรูปแบบการสอนที่ผู้เขียนมักนำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ ยกตัวอย่าง เช่น การสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies) การสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์ซัน (Simpson) การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) การสอนแบบทางตรง (Direct Instruction Model) การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer Assist) เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการสอนเหล่านี้ค่อนข้างเหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติวิชานาฏศิลป์ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่าง

การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาศิลปะ สาระนาฏศิลป์ระดับประถมศึกษาตอนต้น ป.1-ป.3

ปัญหา	วิธีแก้ปัญหา	ผลการแก้ปัญหา
1. ในห้องนาฏศิลป์นักเรียนชอบแย่งที่นั่งกัน (กรณีนั่งเรียนบนพื้นห้อง) ชอบแย่งที่นั่งหน้ากระจกเงา และนั่งไม่เป็นระเบียบ ก่อนทำกิจกรรมต้องเสียเวลาจัดแถวใหม่บ่อยครั้ง	1. ติดสติกเกอร์แถบสีให้นักเรียนเลือกที่นั่งตามใจชอบโดยจัดเป็นแถวแบบสับหว่าง มีระยะห่างประมาณ 1 เมตร เพื่อให้ทุกคนมองเห็นกระจกเงาได้ชัดเจนขึ้น	1. นักเรียนนั่งเป็นระเบียบและทุกคนมองเห็นกระจกเงาชัดเจน มีความพร้อมสำหรับกิจกรรมภาคปฏิบัติ ลุก-นั่ง สะดวกจึงเข้าสู่กิจกรรมได้คล่องตัวและรวดเร็ว

2. นักเรียนเลือกที่นั่งด้านหน้าจะมีความมั่นใจกล้าแสดงออก(กรณีนั่งเรียนบนพื้นห้อง)คนที่นั่งแถวหลังจะไม่ค่อยได้แสดงศักยภาพเท่าที่ควร และไม่กล้าแสดงออก	2. ภาคปฏิบัติครูจะให้นักเรียนหมุนเป็น 4 ทิศเพื่อให้ทุกทิศเป็นหน้าห้อง ทุกคนจะได้รับบทบาทเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม และควรชมเชยให้กำลังใจผู้เรียนในทุกทิศที่สลับกันเป็นผู้นำ เด็กในวัยนี้ต้องการการยอมรับจากผู้อื่น การชมเชยจากครูจะช่วยสร้างความภูมิใจและส่งเสริมความมั่นใจให้กับนักเรียน	2. นักเรียนที่ชอบเลือกที่นั่งหลังห้องมีความมั่นใจในการปฏิบัติมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น ลดปัญหาความรู้สึกแตกต่างระหว่างเด็กหน้าห้องกับเด็กหลังห้องได้
3. นักเรียนห้องเก่ง หรือโปรแกรมพิเศษส่วนใหญ่มีความกล้าแสดงออกเมื่อนึกหรือคิดอะไรได้จะพูดขึ้นมาทันทีจึงทำให้ขาดมารยาทในการพูด เช่นชอบพูดแทรกครูหรือเพื่อนๆ ทำให้เพื่อนในห้องมีปฏิกิริยาต่อต้าน	3. ครูควรยกตัวอย่างเหตุผลของการไม่ควรพูดแทรกผู้อื่นให้นักเรียนเห็นเป็นรูปธรรม ว่างเงื่อนไขตั้งแต่คาบเรียนแรกโดยครูจะให้รางวัลเป็นแต้มพิเศษที่ครูจะบันทึกให้หลังสมุดของนักเรียนทุกคนทุกวันเมื่อสิ้นเทอมนำคะแนนมาหาค่ากลางเพื่อแปรค่าคะแนน(ตามดุจพินิจของครู) คะแนนที่ได้จะนำไปประกอบเป็นคะแนนจิตพิสัย นักเรียนที่มีมารยาทจะได้แต้มวันละ5 แต้ม (ยกเว้นคนที่ขาดมารยาทและโดนเตือนเกิน 3 ครั้ง)ถ้าอยากพูดหรือเสนอแนะต้องยกมือขออนุญาตก่อนจะถือว่าไม่เสียแต้ม	3. นักเรียนค่อนข้างให้ความสนใจและตื่นเต้นกับแต้มที่ได้มา และมีความพยายามในการจะรักษาแต้มและรักษามารยาทอย่างเห็นได้ชัด(แต้มนี้จะนำไปประกอบการประเมินในด้านจิตพิสัยให้นักเรียนเพิ่มเติมได้)
4. เวลาในการเรียนค่อนข้างมีจำกัด การเรียนภาคทฤษฎีที่ต้องให้จดเนื้อหาต่างๆ ลงในสมุดอาจจะไม่ทันเวลา และนักเรียนส่วนใหญ่จะสนใจภาคปฏิบัติและไม่ค่อยชอบเขียน	4. ปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ต้องจดหรือบันทึกลงสมุด สร้างเป็นสื่อ บอร์ดความรู้ ภาพการแสดงนาฏศิลป์ต่างๆ ความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายนาฏศิลป์ อาจจะติดชื่อไว้หน้าตู้เก็บเครื่องแต่งกาย ให้นักเรียนศึกษาตามความสนใจและสอดแทรกภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับภาคปฏิบัติ มีใบงานเสริมให้บ้างแต่ไม่ควรมากเกินไป	4. นักเรียนให้ความสนใจกับสื่อที่จัดไว้ในห้องเรียนนาฏศิลป์จะชอบเดินดูและอ่านกันเองช่วงพัก ข้อสังเกตเมื่อครูถามความรู้ในสื่อ จะตอบได้อย่างละเอียด มั่นใจและรู้สึกดีต่อตนเอง
5. นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีความอดทนค่อนข้างน้อยในการฝึกทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์	5. เพิ่มแรงผลักดันให้ผู้เรียนมีความต้องการและสนใจฝึกกิจกรรมให้ยาวนานขึ้น โดยนำเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน และเทคนิคกลุ่มร่วมมือ STAD เข้ามาช่วย จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายเป็นกันเองและสนุกสนาน เช่น จับคู่ซ้อม หรือจัดกลุ่มย่อยๆ ซ้อมเอง และแสดงผลกับครูเมื่อทำได้จะมีแต้มพิเศษ แต่ต้องไม่เร่งรัดมากเกินไปควรให้มีเวลาพักเป็นช่วงๆ	5. นักเรียนมีความเพียรพยายามฝึกฝนได้มากขึ้นและนานขึ้น นักเรียนรู้สึกผ่อนคลายและสนุกสนาน
6. เด็กเล็กเมื่อเกิดความสนุกสนานบางครั้งอาจเผลอเรอหยอกล้อเล่นกันจนลืมความเหมาะสม เช่น ช่วงแสดงความเคารพต่อบรมครูทางนาฏศิลป์ที่ควรแสดงออกด้วยความตั้งใจและเคารพ	6. ครูควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชานาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสั่งสม สืบทอดมาจากบรมครูทางนาฏศิลป์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้โดยให้นักเรียนชมวิดีโอพิธีไหว้ครูครอบครูทางนาฏศิลป์ วิดีโอเกี่ยวกับนาฏยศิลปิน เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าทุกศาสตร์วิชามีครูผู้ให้กำเนิดองค์ความรู้ ในฐานะศิษย์ที่ดีควรรู้จักการกตัญญูรู้คุณและควรแสดงออกด้วยความรักและเคารพ	6. นักเรียนมีความตั้งใจและสำรวมกิริยามากขึ้น และทราบว่าควรเล่นช่วงใดและช่วงใดควรแสดงออกด้วยความเคารพสำรวมและตั้งใจ
7. เด็กเล็กมีความอดทนค่อนข้างน้อย การปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยให้งดงามตามแบบมาตรฐานจึงยังไม่บรรลุตามจุดประสงค์ของแบบวัดทักษะ	7. ครูควรนำนาฏยศัพท์พื้นฐานทางนาฏศิลป์เช่น การตัดมือ ตัดแขน ตัดขา ตัดตัว และตัดหลัง รวมถึงนาฏยศัพท์พื้นฐาน เช่น จีบ และระดับการตั้งวงต่างๆ และเสริมทักษะการฟังเพื่อจับจังหวะ โดยการย่ำเท้า ก้าวเท้า กระทุ้งเท้า ตามจังหวะเสียงฉิ่ง ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติก่อนเข้าสู่เนื้อหาอื่นทุกวัน โดยไม่ให้รู้สึกว่าหนักจนเกินไป แต่เน้นเหมือนการอบอุ่นร่างกาย (กรณีที่มีนักเรียนบางคนไม่สามารถพัฒนาทักษะทางนาฏศิลป์ได้ ครูควรเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมุ่งเน้นความสุขในการเรียน ส่งเสริมบุคลิกภาพ และมีทัศนคติที่ดีต่อรายวิชา)	7. ผู้เรียนค่อนข้างสนุกสนานกับกิจกรรม เพราะการฝึกนาฏยศัพท์พื้นฐานบางกระบวนท่าค่อนข้างท้าทายความสามารถ การกระตุ้นหรือยั่วยุให้เกิดความพยายาม ทำให้ผู้เรียนอยากปฏิบัติด้วยตนเองมากกว่าถูกบังคับ ผลของการฝึกฝนเป็นประจำช่วยให้การปฏิบัติกิจกรรมทางนาฏศิลป์งดงามขึ้น มีลีลาอ่อนช้อยมากขึ้น สามารถเคลื่อนไหวร่างกายสอดคล้องตามจังหวะและทำนองเพลง

กล่าวโดยสรุป จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น อาจจะมีความเหมือนที่แตกต่างขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ สภาพสังคม อารมณ์ และสติปัญญาของผู้เรียน ขั้นการฝึกทักษะปฏิบัติครูควรเริ่มจากง่ายไปหายาก จากองค์ประกอบย่อยเพิ่มพูนเป็นองค์ความรู้ขนาดใหญ่ การพัฒนาเด็กเล็กต้องเริ่มจากการวางรากฐานให้มั่นคง ช้าบ้างเร็วบ้าง แต่ต้องมีรูปแบบการฝึกฝนที่ชัดเจนเป็นขั้นเป็นตอน เมื่อนักเรียนสามารถพัฒนาตนเองทางด้านทักษะได้ดีแล้วจะเกิดความมั่นใจ กล้าแสดง เกิดความสุขในการเรียนเมื่อมีความเชี่ยวชาญสามารถแนะนำผู้อื่นได้ ยิ่งทำให้เกิดภาคภูมิใจให้กับตนเอง ต่อยอดไปสู่การมีเจตคติ ทัศนคติที่ดีต่อรายวิชา มีสุนทรียภาพมองเห็นความงามในด้านศิลปะ เกิดความรักหวงแหนและเห็นคุณค่าของรายวิชาอันเป็นบันไดสำคัญของการสืบทอด สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าหากไม่มีการอนุรักษ์อย่างจริงจังกาลเวลาอาจจะทำให้มรดกเหล่านี้สูญหายหรือแปรเปลี่ยนไปได้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการแบ่งปันนี้จะนำประโยชน์ไม่มากก็น้อย ต่อผู้สอนที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อประโยชน์ต่อศิษย์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สายกระสุน ผู้อำนวยการที่ให้การสนับสนุน และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ประสาท เนืองเฉลิม ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษาในการเขียนบทความทางวิชาการในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ชวลิต ชูกำแพง. (2550). *การประเมินการเรียนรู้*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บังอร อนุเมฆางกูร. (2542). *พฤติกรรมการสอนนาฏศิลป์*. สถาบันราชภัฏสงขลานครินทร์.

เรณู โกศินานนท์. (2545). *นาฏศิลป์ไทย*. ไทยวัฒนาพานิช.

สุมิตร เทพวงษ์. (2541). *นาฏศิลป์ไทยนาฏศิลป์สำหรับครูประถมและมัธยม*. โอเดียนสโตร์.

สดใส พันธุมโกมล. (2546). *ศิลปะการละครกับเยาวชน*. อักษรศาสตร์พิจารณ์.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. เทียนวัฒนา พริ้นติ้ง.

อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และจาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. (2525). *นาฏศิลป์เพื่อการศึกษาเบื้องต้น*. องค์การค้าของคุรุสภา.

อมรา กลำเจริญ. (2535). *วิธีสอนนาฏศิลป์*. โอเดียนสโตร์.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน*. โอ เอส พริ้นตริ้ง เฮาส์.